

ресурси в обхід ідентифікації їх, як тих компаній, що наявні на ринках агресорів, щоб зменшити економічні втрати.

У сучасних умовах конфліктного середовища міжнародний маркетинг компаній потребує врахування не лише економічних, а й моральних ризиків, оскільки присутність бренду на ринках країн-агресорів здатна суттєво впливати на фінансові результати через бойкот споживання продукції бренду споживачами. Попри це, транснаціональні компанії можуть мінімізувати репутаційні втрати через локалізацію продукції та використання дочірніх брендів, проте така стратегія має недолік того, що споживач все-одно може отримати інформацію про материнські компанії-власників продукції через різноманітні дослідження, що стрімко можуть поширюватися серед споживачів.

Література

1. Businesses Staying in Russia Are Underperforming the Market. *Yale Insights*. URL: <https://insights.som.yale.edu/insights/businesses-staying-in-russia-are-underperforming-the-market>.
2. Consumer Boycotts and Brand Perceptions toward US/Israeli Brands amidst the Israel-Palestine Conflict / S. Akter et al. *International Journal of Islamic Marketing and Branding (IJIMB)*. URL: https://www.researchgate.net/publication/399089764_Consumer_Boycotts_and_Brand_Perceptions_toward_USIsraeli_Brands_amidst_the_Israel-Palestine_Conflict.

Сергій Кульбачний

канд.екон.наук, доцент

Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана

Київ, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ КРИТИЧНОЮ СИРОВИНОЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Повномасштабне вторгнення Росії спричинило глибоку транспортно-логістичну кризу в Україні, що кардинально змінила структуру та напрями зовнішньої торгівлі. Блокада чорноморських портів, знищення логістичної інфраструктури та мобілізація кваліфікованого персоналу перетворили логістику на один із ключових лімітуючих факторів зовнішньоекономічної діяльності [1].

Водночас війна загострила стратегічне значення українських родовищ критичної сировини — насамперед рідкісноземельних металів, літію, титану та графіту — для глобальних ланцюгів постачання. Це відкриває нові можливості для зовнішньоторговельного партнерства України з країнами ЄС і США, зацікавленими у диверсифікації джерел критичних ресурсів в умовах геополітичної нестабільності.

Посилилися диспропорції платіжного балансу України. У поточному рахунку сформувався значний дефіцит торгівлі товарами, нетиповий для країни дефіцит торгівлі послугами через масштабну міграцію населення, а також зросли надходження за статтею «вторинні доходи» завдяки міжнародній допомозі. Фінансовий рахунок свідчить про значний приплив капіталу від міжнародних кредиторів та стійкий відплив капіталу в приватному секторі. У структурі імпорту зростає частка нафтопродуктів через знищення нафтопереробної інфраструктури [1].

Втрата доступу до морських портів стимулювала переорієнтацію на залізничний, автомобільний транспорт і нові міжнародні коридори через Польщу та Румунію. У стратегічній перспективі Україна має потенціал стати ключовим транзитним вузлом між Європою та Азією [8].

За даними Державної служби геології та надр України, в країні налічується понад 8 700 родовищ, де виявлено 117 із 120 найважливіших видів промислових мінералів. Україна має значні запаси рідкісноземельних металів, літію, титану та графіту — матеріалів, критично важливих для виробництва електроніки, акумуляторів, авіаційної та оборонної техніки, а також для зеленої енергетики. Проте через тривалий воєнний конфлікт (з 2014 р., ескалація з 2022 р.) доступ до значної частини родовищ обмежений або перекритий окупацією.

Серед ключових об'єктів — Яструбецьке родовище (Житомирська обл.), запаси якого оцінюються приблизно у 150 тис. тонн оксидів рідкісноземельних елементів (неодим, лантан, церій). За сприятливих умов річна експортна виручка може становити 15–30 млн дол. США. Мостове родовище (Кіровоградська обл.) належить до карбонатитового типу та збагачене на важкі елементи (диспрозій, тербій), ніобій і тантал, що робить його стратегічно привабливим для авіаційної та електронної промисловості [3]. Натомість Новополтавське (Запорізька обл.) та Анадольське (Донецька обл.) родовища перебувають на окупованих територіях.

Розробка родовищ критичної сировини пов'язана з низкою структурних викликів. По-перше, **інфраструктурні обмеження**: більшість родовищ розташована у регіонах із недостатньо розвиненою транспортною мережею, що потребує значних капіталовкладень у дороги та залізничні сполучення. По-друге, **висока капіталомісткість**: орієнтовні інвестиції у запуск видобутку — 200–500 млн дол. США, що обмежує коло потенційних інвесторів [4]. По-третє, **безпекові ризики** — близькість родовищ до зон бойових дій стримує іноземних партнерів. По-четверте, **низька концентрація корисних компонентів у руді** (0,05–0,3%) обумовлює потребу у застосуванні високотехнологічних методів збагачення та переробки, яких наразі в Україні практично немає.

Окремим стратегічним питанням є умови участі іноземних компаній у видобутку. Як зазначає Анатолій Амелін, виконавчий директор «Українського інституту майбутнього»: «З тонни титану, яка коштує 300 доларів, виробляється готова продукція на 200 000 доларів. Тому наше завдання — створити умови, щоб американські компанії входили в українське родовище, але не вивозили звідси сировину, а щоб їм було вигідно переробляти це в Україні» [5]. Це

принципова позиція: Україна має прагнути не до ролі постачальника сировини, а до включення у вищі ланки доданої вартості.

18 грудня 2024 року Верховна Рада прийняла Закон України № 4154-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оновлення Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року та регулювання деяких питань стосовно корисних копалин та компонентів стратегічного та критичного значення», підписаний Президентом 15 січня 2025 року [6, с. 26]. Закон потребує подальшого доповнення — зокрема внесення ключових рідкісноземельних елементів до переліку стратегічних компонентів.

У ніч на 1 травня 2025 року Україна та США підписали угоду про створення Інвестиційного фонду відбудови у сфері критичних корисних копалин — з рівноправним партнерством 50/50 та управлінням обома сторонами. Фонд охоплює 57 мінералів та офіційно запущений 23 травня 2025 року після завершення всіх дипломатичних процедур [7]. Угода передбачає привілейований доступ США до нових інвестиційних проєктів у сфері природних ресурсів і відкриває перспективи для залучення значних технологічних інвестицій в українську переробну промисловість.

Логістична криза, спричинена повномасштабним вторгненням Росії, одночасно стала каталізатором для переосмислення зовнішньоторговельної стратегії України. Перспективи обережно оптимістичні в аграрному секторі, металургії, видобутку рідкісноземельних металів та виробництві оборонної продукції. Однак реалізація потенціалу критичної сировини потребує: (а) модернізації транспортної та переробної інфраструктури; (б) спрощення регуляторних процедур і вдосконалення інституційного середовища; (в) залучення довгострокових міжнародних інвестицій на умовах, що забезпечують додану вартість в Україні, а не лише вивезення сировини; (г) підготовки кваліфікованих фахівців у сфері геології та гірничої справи. Без системного підходу до цих питань навіть найзначніші мінеральні запаси ризикують залишитись нереалізованим потенціалом.

Література

1. Онлайн-семінар на тему «Практичні аспекти формулювання та реалізації монетарної політики». Національний банк України. 29.11.2024. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/onlayn-seminar-na-temu-praktichni-aspekti-formulyuvannya-ta-realizatsiyi-monetarnoyi-politiki-dlya-vikladachiv-groshovo-kreditnoyi-politiki-ekonomichnih-zvo-ukrayini-29-listopada-2024-roku>
2. Біленький С. Виклики забезпечення персоналом компаній ГМК під час війни. GМК center. 2025. URL: <https://gmk.center/ua/opinion/vikliki-zabezpechennya-personalom-kompanij-gmk-pid-chas-vijni/>
3. Перспективи видобутку рідкісноземельних металів в Україні: виклики, потенціал та економічна значущість. Геологічна інвестиційна група. URL: <https://geogroup.com.ua/blog/perspektyvy-vydobutku-ridkisnozemelnyh-metaliv-v-ukrayini-vyklyky-potenczial-ta-ekonomichna-znachushhist/>

4. Перспективи освоєння рідкоземельних металів українських родовищ іноземними компаніями. Delo.ua. 2024. URL: <https://delo.ua/news-companies/perspektivi-osvojeniya-ridkozemelnykh-metaliv-ukrayinskikh-rodovishh-inozemnimi-kompaniyami-442552/>

5. Тимофєєв І., Хамстер Ж. Що Україна може отримати від США за рідкоземельні метали — експерт розповів. Telegraf. 2025. URL: <https://news.telegraf.com.ua/ukr/ukraina/2025-02-04/5896725-chto-ukraina-mozhet-poluchit-ot-ssha-za-redkozemelnye-metally-ekspert-rasskazal>

6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оновлення Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року та регулювання деяких питань стосовно корисних копалин та компонентів стратегічного та критичного значення : Закон України від 18.12.2024 № 4154-IX. Відомості Верховної Ради. 2025. №№ 26–27. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4154-20#Text>

7. Свириденко Ю. Україна та США офіційно запустили Фонд реконструкції. Суспільне. 23.05.2025. URL: <https://suspilne.media/1025173-ukraina-ta-ssa-oficijno-zapustili-fond-rekonstrukcii-sviridenko/>

8. Співак І. Чи дає залежність свободу вибору: friend-shoring для ЄС — можливості для України? Національний банк України. 2024. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Spivak_pr_29.11.2024.pdf

Олена Лавріненко

канд.екон.наук, доцент

Назар Попрійчук

здобувач вищої освіти

*Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана*

Київ, Україна

СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ МІЖНАРОДНИХ КОМПАНІЙ

В умовах посилення глобальної невизначеності міжнародні компанії функціонують у середовищі підвищених фінансових ризиків. Геополітичні конфлікти, економічна фрагментація, санкційні обмеження, торговельні бар'єри та трансформація глобальних ланцюгів постачання безпосередньо впливають на інвестиційні рішення, вартість капіталу, валютну стабільність і фінансову стійкість бізнесу [1]. За таких умов ефективний фінансовий ризик-менеджмент стає не лише інструментом мінімізації втрат, а й важливою умовою довгострокової конкурентоспроможності міжнародних компаній.

Фінансовий ризик у міжнародному бізнесі можна розглядати як імовірність виникнення несприятливих фінансових наслідків унаслідок змін у зовнішньому або внутрішньому середовищі компанії. До ключових ризиків належать валютний, процентний, кредитний, інвестиційний, ліквідності та операційний